

University of Groningen

Rouw bij mensen met het chronisch vermoeidheidssyndroom (CVS)

Lisanne Fischer, [No Value]

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2012

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Lisanne Fischer, . N. V. (2012). Rouw bij mensen met het chronisch vermoeidheidssyndroom (CVS). Groningen: s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

rijksuniversiteit
groningen

umcg

Wetenschapswinkels

Rouw bij mensen met het chronisch vermoeidheidssyndroom (CVS)

Mourning in people with chronic fatigue syndrome (CFS)

**Masterthese Klinische Psychologie
Onderzoeksverslag**

Lisanne Fischer

S1816071

Mei 2012

Afdeling Psychologie

Rijksuniversiteit Groningen

Supervisor / Examinator: Prof. Dr. R. Sanderman

Tweede beoordelaar: Dr. J. Tuinstra

Colofon

Vraagnummer: GV30A/2010/F

Titel: Rouw bij mensen met het chronisch vermoeidheidssyndroom (CVS)

Aantal studiepunten: 11 ECTS

Auteur: Lisanne Fischer

Begeleider: dr. J. Tuinstra, Coördinator Wetenschapswinkel UMCG

Vraagindiener: ME-CVS Stichting Nederland

Uitgave: Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid UMCG

Adres: Hanzeplein 1, 9713 GZ Groningen

Telefoon: 050-363 9080 (coördinator Dr. J.Tuinstra)

Email: j.tuinstra@med.umcg.nl

Datum: juni 2012

Summary

Introduction: Mourning is often first associated with the grief that arises from the loss of a loved one. People not immediately think of similar processes and grief reactions after the loss of health. A chronic condition can dramatically change people's lives. This applies to the chronically ill in general and also to patients with chronic fatigue syndrome (CFS). The objective of the current research is to gain more insight into the grieving and loss processing in people with CFS. It will also look at the role of the severity of the condition in the grieving process. The research comprises a literature study and an empirical study.

Method: The literature study gives a review of the relevant literature found in PsychINFO. A distinction is made in literature about grief in general, grief in chronic illness, grief in CFS and measuring instruments for mourning. We made a selection of 14 articles and 4 books.

The respondents in the empirical study concerning people with CFS who were contracted by the Dutch ME-CFS foundation. 90 patients filled out a digital or written version of a questionnaire. The questionnaire measured mourning, psychological health, quality of life and patients health in general.

Conclusion: The study shows that in the process of mourning in people with CFS two domains of mourning play an important role, namely (1) wrestling (2) processing. The domain wrestling is associated with negative feelings and the domain processing with positive feelings. In addition, the analysis shows that there is a correlation between the two domains of mourning and the severity of the disorder. Thus it turns out that the degree of anxiety and depression, is positively related to the domain wrestling and negatively to the domain processing. This means that when the symptoms of anxiety and depression are more severe people mostly seem to be struggling with the loss and much less to process. For the quality of life it seems to be that the more one is satisfied with the current quality of life the more processing it takes. While dissatisfaction with the quality of life just goes together with more wrestling. Also, people who experienced a greater difference between the quality of life before and after the disease especially struggling with the loss and have more difficulty in processing the loss. For the degree of fatigue there's a positive correlation with the domain struggling and a negative correlation with

the domain processing. This means that people with more fatigue symptoms often seem to struggle with the loss and appear to be less concerned with the processing. For both the general health status and the degree of pain we found no correlation with the two domains of mourning.

Samenvatting

Inleiding: Rouw wordt vaak als eerst geassocieerd met het verdriet dat ontstaat na het verlies van een dierbare. Er wordt bij het woord rouw niet meteen gedacht aan vergelijkbare verwerkingsprocessen en rouwreacties na het verlies van gezondheid. Een chronische aandoening kan het leven van mensen drastisch veranderen. Dit geldt voor chronisch zieken in het algemeen en ook voor patiënten met het chronisch vermoeidheidssyndroom (CVS). De doelstelling van het huidige onderzoek is om meer inzicht te krijgen in het rouw- en verwerkingsproces bij mensen met CVS. Daarbij zal er ook gekeken worden naar de rol van de ernst van de aandoening in het rouw- en verwerkingsproces. Het onderzoek bestaat uit zowel een literatuurstudie als een empirische studie.

Methode: Voor de literatuurstudie is in PsychINFO gezocht naar relevante literatuur. Hierbij is een onderscheid gemaakt in literatuur over rouw in het algemeen, rouw bij chronische ziekte, rouw bij CVS en meetinstrumenten voor rouw. Er is een selectie gemaakt van 14 artikelen en 4 boeken.

De respondenten in de empirische studie betreffen mensen met de aandoening CVS. De meerderheid van de respondenten is aangesloten bij de ME-CVS Stichting Nederland. Zij zijn geworven door een oproep in het ledenblad MEdium, via een oproep op de website van de ME-CVS Stichting of via een oproep op een andere CVS website. De vragenlijst kon digitaal of schriftelijk worden ingevuld. Het betreft een samengestelde vragenlijst bestaande uit de Vragenlijst Verliesverwerking na Ernstige Ziekte (VeVEZ), de Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS) en enkele vragen die de kwaliteit van leven en de algemene gezondheidstoestand meten. Uiteindelijk vormen de gegevens van 90 respondenten de data van dit onderzoek.

Conclusie: Uit het onderzoek komt naar voren dat er in het rouw- en verwerkingsproces van mensen met CVS twee domeinen van rouw een rol spelen, namelijk (1) worstelen en (2) verwerking. Het domein worstelen gaat gepaard met negatieve gevoelens en het domein verwerking met positieve gevoelens. Daarnaast komt uit het onderzoek naar voren dat er een samenhang bestaat tussen de twee domeinen van rouw en de ernst van de aandoening. Zo is gebleken dat de mate van angst en depressie positief samenhangt met het domein worstelen en negatief met het domein verwerking. Dit betekent dat naarmate

de symptomen van angst en depressie groter zijn mensen voornamelijk lijken te worstelen met het verlies en veel minder te verwerken. Voor de kwaliteit van leven geldt dat naarmate men meer tevreden is over de huidige kwaliteit van leven dit gepaard gaat met meer verwerking. Terwijl ontevredenheid over de kwaliteit van leven juist samengaat met meer worstelen. Daarbij komt dat mensen die een groter verschil ervaren tussen de kwaliteit van leven voor en na de aandoening vooral worstelen met het verlies en meer moeite ondervinden bij het verwerken ervan. Voor de mate van vermoeidheid geldt dat er een positieve samenhang bestaat met het domein worstelen en een negatieve met het domein verwerking. Dit betekent dat mensen met meer vermoeidheidsklachten veelal lijken te worstelen met het verlies en minder bezig lijken te zijn met het verwerken ervan. Voor zowel de algemene gezondheidstoestand als de mate van pijn is geen verband aangetoond met de twee domeinen van rouw.